

person's contribution to the world to which that person is attached should be an objective criterion of such successfulness. Primary attention should be paid to a person's contributions to the culture as to the system of carriers of social memory and socially significant creativity. The author shows possibilities which are offered for the analysis of the investigated interaction by the concept of adaptation interpreted, according to J. Piaget, as the unity of processes of accommodation and assimilation. The author insists that, for enriching the culture, motivational and instrumental resources of gifted people should be focused not only on the creation of cultural products, but on the communication with the environment as well, such communication providing them with a real presence in the cultural space. A gifted creator of a cultural product should avoid two dangers, that are: neglecting the communication with the environment, on the one hand, and subordinating to narrowed and perverted models of adaptation, on the other hand.

Keywords: gifted person, successfulness, culture, interaction with the socio-cultural environment, adaptation, communication.

УДК: 159.9

doi: 10.15330/ps.7.1.15-24

Світлана Гуцол

Національний технічний університет України «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського»
svetlana_gucol@rambler.ru

РОЛЬ МІФУ В ПРОЦЕСІ САМОПРОЕКТУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Статтю присвячено аналізу ролі і значення міфу в процесі самопроекткування особистості у межах постнекласичної методології. Самопроекткування розглядається як сукупність соціально-психологічних практик конструювання і відтворення особистістю власних ідентичностей, які базуються на присвоєнні суб'єктом заданих культурою і суспільством стратегій і норм самоорганізації.

В основі авторської концепції лежить теза про те, що в процесі самопроекткування умовою генерації нових смислів виступають як узагальнення емпіричного індивідуального досвіду особистості, так і засвоєні ззовні «готові» соціокультурні концепти, що мають міфологічну природу.

Показано, що місце міфу в процесі самопроекткування визначається його основними психологічними функціями, що дозволяють у суб'єктивному просторі життя особистості створювати й утримувати цілісність картини світу, задавати ідеали і зразки поведінки, «переривати» причинно-наслідкову зумовленість життєвих подій, «знімати» проблему мотивації й пошуку смислу. Підкреслюється, що самоцінність міфу виступає важливим чинником проектування, у свою чергу, забезпечуючи самоцінність самого проекту. У процесі самопроекткування міф завдяки первинній символізації життєвого простору, що розширюється, стає основою створення нового смислового універсуму особистості. Самопроекткування первісно «запускається» спрямованістю мрії як прообразу мети (на минуле й/або майбутнє) в інтенціональних особистісних переживаннях. Спрямованість мрії на минуле зумовлено гносеологічною «перевагою» міфу, що полягає в цілісності картини світу, яку він породжує (І. В. Мелік-Гайказян); спрямованість на майбутнє – актуалізує його кенотипічну складову (М. Н. Епштейн). Визначається, що міфологічні ресурси самопроекткування базуються на здатності людини пізнавати світ за допомогою символічних форм.

Ключові слова: міф, функції міфу, міфотворення, проект, самопроекткування.

Постановка проблеми. У межах постнекласичної методології самопроекування розглядається як сукупність соціально-психологічних практик конструювання і відтворення особистістю власних ідентичностей, які базуються на присвоєнні суб'єктом заданих культурою і суспільством стратегій і норм самоорганізації (В. М. Розін [13], О. Є. Сапогова [14], М. Л. Смільсон [16], Г. Л. Тульчинський [18], Н. В. Чепелева [19], М. О. Щукіна [21]). Процес проєкування особистістю свого життєвого шляху, траєкторії свого розвитку в кожній конкретній точці становить унікальну складну багаторівневу конфігурацію, що є результуючою різноспрямованих векторів, орієнтованих на різні способи смислотворення. У цьому контексті важливе значення має концепція Н. В. Чепелевої, згідно з якою до основних механізмів розуміння та інтерпретації особистісного досвіду можна віднести семіотичний, комунікативний і міфологічний. «Кожний з них, виконуючи смислотворчі функції в житті особистості, значною мірою визначає її розуміння навколишнього світу й свого місця в ньому» [11, с. 51]. Очевидно, що кожний з цих механізмів відіграє важливу роль і в процесі проєкування особистістю свого розвитку.

Метою статті є визначення міфу як одного з чинників процесу самопроекування особистості.

Виклад основного матеріалу. Під міфом ми розуміємо найбільш прадавню і стійку форму відтворення соціокультурного досвіду, механізм регуляції людської поведінки, що є актуальними для будь-якого типу культури. В основі міфологічної форми організації індивідуального і групового досвіду лежить безпосередній, «чуттєво-рефлексивний» (В. В. Балановський), споглядальний продуктивний (Ю. М. Швалб) спосіб світоосягнення.

Згідно з поглядами Ю. М. Швалба, міф є продуктом споглядання як особливого породжувального процесу свідомості, споглядального способу взаємин зі світом [20]. «Споглядання здійснюється тільки за умов визнання людиною потенційної здатності світу (і сукупності речей) бути одухотвореним, бути особистістю. У цьому випадку відбувається взаємовизначення: людина здійснює самовизначення стосовно світу й осягає невід'ємну силу одухотвореного світу. Світ стає небайдужим до людини, він набуває особистісного сенсу й з'являється як предмет інтересу, у якому здійснюється самоідентифікація особистості» [20, с. 53].

Автор артикулює споглядання як особливий пізнавальний продуктивно-породжувальний процес, що відкриває в об'єктах зовнішнього і внутрішнього світу не предметні (утилітарно-практичні) параметри, а їхні «ідеї», тим самим перетворюючи їх на символи, які мають власний смисл та утворюють у свідомості певну символіко-міфологічну систему. При цьому продукти споглядання відрізняються граничною очевидністю: істинність та хибність визначаються в міфі суто за критерієм суб'єктивної «зрозумілості». Очевидність тут розуміється як безсумнівне, безпосереднє сприйняття, позбавлене альтернативних трактувань. Міфологічна свідомість породжує цілісне переживання суб'єктом граничної очевидності буття і власного

тотального залучення в це переживання, формує простір гранично очевидних смислів, які безпосередньо відкриваються свідомості [20].

Міф пропонує докладні, деталізовані описи подій як зразків, приписів, способів дій у певних ситуаціях. Однак конкретна подія може стати міфом тільки при наділенні її вищим смислом. Ю. М. Швалб підкреслює, що в цьому контексті поняття вищого смислу означає його надособистісний характер; тут ідеться про смисл, який не може потрапити під сумніви окремо взятим представником даної культури [20, с. 109]. Таким чином, спосіб поведінки та смисл, яким він наділяється, поєднуються, «склеюються» у єдине ціле. Людині немає необхідності шукати смисли та способи дій у рамках міфологічних відношень зі світом. У міфі ставлення людини до світу є жорстко регламентованим, довільність практично повністю відсутня, оскільки сама природа в період архаїки забезпечувала людину всім необхідним для існування та становила умову захищеності людського роду й окремого індивіда. Провідні мотиви міфів – мотиви захищеності (безпеки) – характеризують, у першу чергу, афективно-захисні функції міфосвідомості. Заданість і захищеність є двома базисними векторами, що визначають природу міфологічної свідомості.

Отже, специфіка міфу як механізму регуляції поведінки людини, насамперед, полягає в нерозривності парадигмальності (зразковості) поведінки й обґрунтування смислу цієї поведінки (дій, вчинків), який завжди виходить за рамки індивідуального і навіть соціального досвіду (вища осмисленість). Проте, проблема смислу «знімається» тільки всередині самого міфу (міфологічного ставлення до життя в цілому, до конкретних життєвих ситуацій, усередині міфологічних сценаріїв тощо).

У процесі самопроектування людина виступає суб'єктом свого життєвого шляху, і міф значною мірою втрачає свою могутню владу «припису», «приречення», «призначення» (належне, певною мірою, поступається можливому), проблема пошуку, відкриття, присвоєння смислів набуває особливої актуальності. У процесі «руйнування» застарілих, обтяжливих, непродуктивних міфів людина неминуче потрапляє під владу нових міфологічних конструктів (причому, більшість із них є нескінченними варіаціями старих): як уважав М. Вебер, людина скоріше здатна «перечакловувати» світ, а не «розчакловувати» його. У зв'язку з цим О. М. Пятигорський дуже влучно помітив, що людина, пробиваючи дах одного міфу, потрапляє до підвалин іншого [12].

У цьому контексті новий міф стає основою створення нового смислового універсуму людини та світу культурних феноменів. У процесі руху до Нового міфологічна свідомість здійснює акт первинної символізації, породжуючи диференціювання предметності за допомогою знаково-символічних засобів, унаслідок чого здійснюється «подвоєння» світу. Осягнення незрозумілого «відбувається в формі образно-символічного конфігурування виділених свідомістю елементів, відтворення та пояснення реалій світу «природи – культури», які існують у міфологічній свідомості як нероздільна єдність. Цей символічний порядок – не абстрактний, а

призводить до імперативних приписів дій, актів, різного роду практик, у тому числі практики ідентифікації, впізнання себе та іншого» [10].

Проектування неминує породжує розширення символічного простору особистості, смислове ущільнення її часової перспективи. Умовою генерації нових смислів у процесі самопроектування стає мрія, яка, у свою чергу, може бути як зафіксованою, закарбованою в дискурсі, так і залишатися у вигляді інтенціональних переживань особистості. Мрія – це свого роду прообраз (те, що служить зразком, образом майбутнього – ідеал, приклад, модель, спосіб досягнення) мети, тому що смисл, ідея, носієм якої є мрія, може призвести до подальших практичних перетворень як зовнішньої реальності, так і внутрішнього простору особистості. У мріях відбувається взаємне проникнення минулого, теперішнього та майбутнього.

У руслі зазначеної проблеми великий інтерес становить концепція І. В. Мелік-Гайказян про дві сторони мрії: міф та утопію, де утопія розуміється як мрія про краще майбутнє, а міф – як мрія про минуле [5, с. 124]. Цих поглядів у своїх дослідженнях дотримується і Н. О. Лук'янова [6]. Минуле певною мірою виникає з майбутнього, «приваблює сьогодення» [2], спрямованість на минуле в цьому контексті означає «пожвавлення» міфу. Утопії та міфи містять трактування колективної мрії, у межах якої людина повинна зрозуміти своє призначення і способи досягнення цього призначення [3].

Вибір мрії – це подія, що розділяє минуле й майбутнє, подія, що є стрибком із потенційності в актуальність. Екзистенція вибору задається «як присутність людини зі світом і з собою», як відкрита можливість, що створює основу «первинного життєзначущого смислотворення, самовизначення, самовибудовування та самоздійснення людини в світі» [17, с. 229]. Семантика вибору в даному контексті є іманентною самому існуванню людини, оскільки саме в цьому процесі формується спрямованість вектора мрії як прообразу мети на минуле й/або майбутнє. При цьому спрямованість мрії на минуле зумовлена гносеологічною «перевагою» міфу, що полягає в цілісності картини світу, яку він породжує. Як підкреслюють Ю. С. Осаченко та Л. В. Дмитрієва, «міф як реальність є щось ціле, певний життєвий світ, світ життя людину та його смислів, світ, який кожний розкриває з особливої сторони, бачить зі своєї власної точки зору» [9, с. 115].

Н. О. Лук'янова вважає, що «нам тільки здається, що сучасна людина логічна, але вона охоче створює міфи, здатна до утопічного і міфологічного проектування майбутнього. Ми не можемо не замислюватися про своє майбутнє. Саме в міфі людина злітала над безкрилою дійсністю, домагалася справедливості, перемагала найсильніших супротивників, розправлялася з лиходіями, проникала в найвіддаленіші куточки землі та всесвіту, долаючи свою слабкість і ригідність свого часу. Картина того, що її очікує, неминує носить міфологічний характер» [6, с. 22].

У своїх дослідженнях М. Еліаде звертає увагу на той факт, що Індія, завойована Олександром Македонським, не зберегла в пам'яті навіть імені

завойовника внаслідок своєї «зосередженості» не на історичних, а на міфічних часах [22]. Образ минулого конкретного суспільства, відбитий у наративах, сам може стати об'єктом вивчення. Так, уявлення про «Золоті часи» Фукідіда або Геродота з погляду істориків навряд чи проливають світло на реальне минуле Еллади, а скоріше свідчать про негативні тенденції того часу, у якому були створені ці образи.

Людина сама є творцем часу (М. Гайдеггер), тому що сьогодення та майбутнє (а, як наслідок, і минуле) детерміновані його планами і поведінкою (вчинками, діями), тобто процесом вибору. На рівні індивідуальної свідомості «образ минулого» – це уявлення в сьогоденні про те, що колись мало місце в житті людини, «образ майбутнього» – уявлення про те, чого ніколи ще не було в її житті. У цьому сенсі «образ майбутнього» здатний більше розповісти нам про сьогодення та минуле людини, ніж «образ минулого». Відмінності між «образом майбутнього» і майбутнім є більш очевидними, ніж між «образом минулого» і самим минулим. Іншими словами, «образ минулого» певною мірою завжди міфологізується. Людині властива довіра до минулого, орієнтація на нього. Якщо запропонувати індивідуові прийняти певне рішення, яке вже було укорінене в його минулому досвіді, він скоріше за все буде схильний прийняти його.

У зв'язку з цим О. М. Лобок підкреслює, що «саме міф розставляє перед людиною систему своєрідних «показчиків»: що повинно бути більш цінним, а що – менш, що повинно бути більш значущим, а що – другорядним та третьорядним за своєю значущістю. Саме міф – ілюзорна і безглузда конструкція з погляду зовнішнього спостерігача – створює систему тих базових орієнтирів, які дозволяють представникові тієї або іншої культурної спільноти добре знати, яким чинникам навколишнього предметного світу слід віддавати перевагу» [4, с. 57].

У руслі зазначеної проблеми інтерес становлять роботи М. Н. Епштейна, який намагається позначити формулу «позитивного» сучасного міфу. Тема «гуманізації» міфу пов'язується автором з феноменом «кенотипу» («нового образу»), який, на відміну від «архетипу» (що розкриває доісторичний шар «колективної душі»), і типу (що закарбовує хід історії в соціально зумовлених конкретних проявах) виступає як пізнавально-творча структура, що відбиває нову кристалізацію загальнолюдського досвіду, яка, хоча й сформувалась у конкретних історичних умовах, але повністю до них не зводиться, виступаючи як прообраз можливого або майбутнього [23].

Як підкреслює О. Є. Сапогова, у процесі руху до загальнозначущих буттєвих універсалій індивід поступово стає «людиною вічності», його «екзистенціальні очікування згладжуються й навіть знімають трагізм наявного буття. «Динамічним аспектом індивідуальної міфології є процеси самопроекування, що дозволяють постійно «добудовувати» власну онтологію в тому напрямку, у якому вона в даний момент життя здається особистості істинною, правильною, гідною, що відповідає її внутрішнім канонам і нормативам. Самопроекування, як видається, закріплюється й

упорядковується такими емоційно насиченими концептами, як «мій шлях», «свій хрест», «доля», «призначення», «випадок/удача» тощо та супроводжується переживанням внутрішньої згоди з «призначенням». Його в певному сенсі можна вважати телеологічним моментом індивідуального розвитку, маючи на увазі той факт, що ідеальний проект бажаного розвитку будуватиметься самою особистістю на підставі власного життєвого й узагальненого соціокультурного досвіду» [14, с. 213].

Для розуміння ролі міфологічного в процесі проектування важливе значення має також запропоноване Ю. М. Швалбом розуміння такого аспекту міфу, як одухотворення, яке він розглядає суто у зв'язку зі смислотворчим потенціалом міфу. Так, у подієвому ряду міфу різні предмети, явища природи, що становлять світ рослин і тварин, не просто наділяються особливим смислом, одухотворюються, але і змінюють своє місце в картині психологічного сприйняття в цілому: акт одухотворення перетворює предмет не просто на живий для людини, а робить його надціннішим. «Над-Цінність означає, що даний предмет лежить за межами системи або ієрархії цінностей людини і навіть за межами людини як цінності, тобто він є більш цінним, ніж окрема людина» [20, с. 112]. У зв'язку з вищесказаним, Ю. М. Швалб формулює важливі психологічні наслідки. Предметний світ міфу не є засобом або матеріалом діяльності людини, а має власну цінність. У міфі елементи світу знаходять «самостійну сутність існування».

Самоцінність міфу становить важливий чинник проектування, у свою чергу забезпечуючи самоцінність самого проекту. Тут доречно навести ідеї М. Н. Епштейна, згідно з якими «проект є самоцінним у своїй відмінності від плану, який потребує реалізації. Проект припускає зусилля по збиранню розумів, ідей, процес спілкування, співтворчості, інакше він, звичайно ж, залишиться мрією та фантазією. Але проект – це ще й те, що не може бути здійснене цілком (...). Отож проект – це і є, на мій погляд, найбільш сильний інтелектуально та насичений жанр. Тому-то він і містить у собі умови неможливості своєї реалізації» [8]. При цьому можливість з'являється не просто як ще не реалізований потенціал, а скоріше як неможливість повної реалізації, як шлях» [23, с. 15].

Дійсно, майбутнє приходить у світ тільки з людським існуванням як «проект», у якому минуле через заповнення сьогодення може стати «чимось». Так, Ж.-П. Сартр вважає, що сутність людини полягає в тому, що саме вона собою являє. Тільки в «проектванні» людина схоплює час як проміжок, що відокремлює її актуальний стан від можливого і бажаного. У цьому сенсі спроектоване особистістю майбутнє, а не реальне її сьогодення може виступати критерієм свободи. «Людина – це, насамперед, проект, який переживається суб'єктивно» [15, с. 87], він є спрямованим до майбутнього і свідомо себе в нього проектує.

«Майбутнє формується через людей, що вміють транслявати свій досвід, своє бачення майбутнього, а майбутнє є витканим із мрій» [1, с. 37]. Підкреслимо, що процес самопроекування є також інструментом

постановки мети й розробки траєкторії її досягнення. Мрії без пошуку можливостей своїх реалізацій завжди залишаються лише міфами або утопіями.

Отже, ми дійшли підсумку, що самопроекування первісно «запускається» спрямованістю мрії як прообразу мети (на минуле й/або майбутнє) в інтенціональних особистісних переживаннях. Спрямованість мрії на минуле зумовлено гносеологічною «перевагою» міфу, що полягає в цілісності картини світу, яку він породжує (І. В. Мелік-Гайказян); спрямованість на майбутнє – актуалізує його кенотипічну складову (М. Н. Епштейн). Як зазначає Н. О. Лук'янова, «ці механізми детерміновані зовнішніми факторами середовища до єдиного неповторного самого себе за допомогою екзистенціального вибору, який є своєрідним пристроєм, що дозволяє досягти мету, заради якої генерувалась або рецептувалась інформація. Таким чином, екзистенціальний вибір – це проектування, за допомогою якого людина переходить від споглядально-почуттєвої реальності до текстів комунікативного простору» [7, с. 250].

Висновки

Місце міфу в процесі самопроекування визначається його основними психологічними функціями, що дозволяють у суб'єктивному просторі життя особистості створювати й утримувати цілісність картини світу, задавати ідеали і зразки поведінки, «переривати» причинно-наслідкову зумовленість життєвих подій, «знімати» проблему мотивації й пошуку смислу. Самоцінність міфу виступає важливим чинником проектування, у свою чергу забезпечуючи самоцінність самого проекту. У процесі самопроекування міф завдяки первинній символізації життєвого простору, що розширюється, стає основою створення нового смислового універсуму особистості. Міфологічні ресурси самопроекування базуються на здатності людини пізнавати світ за допомогою символічних форм.

1. *Йенсен Р.* Общество мечты : как грядущий сдвиг от информации к воображению преобразит бизнес / Р. Йенсен ; пер. с англ. – СПб : Стокгольмская школа экономики, 2004. – 268 с.
2. *Князева Е. Н.* Жизнь неживого с точки зрения синергетики / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов // Труды семинара «Синергетика». – М. : Изд-во МГУ, 2000. – Т. 3. – С. 39–61.
3. *Князева Е. Н.* Одиссея научного разума. Синергетическое видение научного прогресса / Е. Н. Князева. – М. : ИФРАН, 1995. – 228 с.
4. *Лобок А. М.* Антропология мифа / А. М. Лобок. – Екатеринбург : Банк культурной информации, 1997. – 688 с. – (Серия «Библиотека философа : Философский андеграунд Урала»).
5. *Лукьянова Н. А.* Миф и утопия: две стороны мечты / Н. А. Лукьянова, О. Ю. Максименко, И. В. Мелик-Гайказян // Философия образования. – 2003. – № 6. – С. 124–129.
6. *Лукьянова Н. А.* Миф прошлого – мечта о будущем / Н. А. Лукьянова // Бренное и вечное : образы мифа в пространствах современного мира : Материалы Всерос. науч. конф., посвященной 10-летию философского факультета Новгородского гос. ун-та имени Ярослава Мудрого (28–29 сентября 2004 г.). – Великий Новгород : НовГУ им. Ярослава Мудрого, 2004. – С. 18–22.

7. Лукьянова Н. А. Постнеклассическая методология исследования цели и мечты / Н. А. Лукьянова // Известия Томского политехнического университета. – 2007. – Т. 310. – № 1. – С. 246–251.
8. Лучший из возможных миров – тот, который еще возможен : беседа И. Шевелева с М. Эпштейном [Электронный ресурс] // Газета ВРЕМЯ МН (27 декабря 2000 г.) ; рубрика : Время персоны. – Режим доступа : http://www.emory.edu/INTELNET/epstein_shevelev.html
9. Осаченко Ю. С. Введение в философию мифа / Ю. С. Осаченко, Л. В. Дмитриева. – М. : Интерпракс, 1994. – 178 с.
10. Осаченко Ю. С. Миф [Электронный ресурс] / Ю. С. Осаченко, И. В. Полозова // Энциклопедия эпистемологии и философии науки / под ред. И. Т. Касавина. – М. : «Канон+», РООИ «Реабилитация», 2009. – 1248 с. – Режим доступа : http://epistemology_of_science.academic.ru/434/%D0%BC%D0%B8%D1%84
11. Проблемы психологической герменевтики / под ред. Н. В. Чепелевой. – К. : Изд-во Национального педагогического ун-та им. Н. П. Драгоманова, 2009. – 382 с.
12. Пятигорский А. М. Мифологические размышления. Лекции по феноменологии мифа / А. М. Пятигорский ; пер. с англ. П. Лиона ; под ред. Ю. П. Сенокосова. – М. : «Языки русской культуры», 1996. – 280 с. – (Серия «Язык. Семиотика. Культура»).
13. Розин В. М. Можем ли мы проектировать сами себя? / В. М. Розин // Философские науки. – 2009. – № 12. – С. 8–26.
14. Сапогова Е. Е. Жизнь и судьба : построение индивидуальной мифологии, самопроектирование и субкультура личности / Е. Е. Сапогова // Известия ТулГУ. Серия «Психология» ; под ред. Е. Е. Сапоговой. – Тула : ТулГУ, 2003. – Вып. 3. – С. 195–214.
15. Сартр Ж.-П. Воображаемое. Феноменологическая психология восприятия / Ж.-П. Сартр. – СПб : Наука, 2001. – 319 с.
16. Смутьсон М. Л. Місце самопроектування у проектній парадигмі / М. Л. Смутьсон // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – Т. II. Психологічна герменевтика. – Вип. 8. – С. 16–29.
17. Тузова Т. М. Специфика философской рефлексии / Т. М. Тузова. – Минск : Изд-во «Право и экономика», 2001. – 261 с.
18. Тульчинский Г. Л. Личность как проект и бренд / Г. Л. Тульчинский // Наука телевидения. – 2011. – Вып. 8. – С. 250–265.
19. Чепелева Н. В. Самопроектирование личности в дискурсивном пространстве / Н. В. Чепелева // Человек, субъект, личность в современной психологии : материалы Международной конференции, посвященной 80-летию А. В. Брушлинского / Отв. ред. А. Л. Журавлев, Е. А. Сергиенко. – М. : Изд-во «Институт психологии РАН», 2013. – Т. 3. – С. 342–345.
20. Швалб Ю. М. Психологические модели целеполагания / Ю. М. Швалб. – К. : СТИЛОС, 1997. – 236 с.
21. Щукина М. А. Направления исследований саморазвития в современной зарубежной психологии / М. А. Щукина // Вопросы психологии. – 2014. – № 4. – С. 94–106.
22. Элиаде М. Аспекты мифа / М. Элиаде ; пер. с фр. – М. : «Инвест-ППП», СТ «ППП», 1996 – 240 с.
23. Эпштейн М. Н. Философия возможного / М. Н. Эпштейн. – СПб : Алетейя, 2001. – 334 с. – (Серия «Тела мысли»).

REFERENCES

1. Yuensen, R. (2004). Obshchestvo mechty: kak gryadushchiy sdvig ot informatsii k voobrazheniju preobrazit biznes [Dream Society : How the coming shift from information to imagination will transform business]. SPb: Stokgol'mskaya shkola ekonomiki (rus).

2. Knyazeva, Ye. N., S. P. Kurdyumov (2000). Zhizn' nezhivogo s tochki zreniia sinergetiki [Life lifeless in terms of synergy]. *Trudy seminarov «Sinergetika»* ["Synergetics" Proceedings of the seminar]. M.: Izd-vo MGU, T. 3.; 39-61 (rus).
3. Knyazeva, Ye. N. (1995). Odisseja nauchnogo razuma. Sinergeticheskoje videnije nauchnogo progressa [Odyssey scientific reason. The synergistic vision of scientific progress]. M.: IFRAN (rus).
4. Lobok, A. M. (1997). Antropologija mifa [Anthropology myth]. Yekaterinburg: Bank kul'turnoy informacii (Seriya «Biblioteka filozofa: Filozofskij andegraund Urala») (rus).
5. Luk'janova, N. A., Maksimenko, O. Ju., Melik-Gaykazyan, I. V. (2003). Mif i utopiya: dve storony mechty [Myth and Utopia: the two sides of dreams] / *Filosofiya obrazovanija* [Philosophy of education], 124-129 (rus).
6. Luk'yanova, N. A. (2004). Mif proshlogo – mechta o budushchem [Myth of the past – the dream of the future]. *Brennoie i vechnoie: obrazy mifa v prostranstvakh sovremennogo mira*: Materialy Vseros. nauch. konf., posvyashchennoy 10-letiiu filozofskogo fakul'teta Novgorodskogo gos. un-ta imeni Yaroslava Mudrogo (28–29 sentyabrya 2004 g.). Velikiy Novgorod: NovGU im. Yaroslava Mudrogo, 18-22 (rus).
7. Luk'yanova, N. A. (2007). Postneklassicheskaja metodologiya issledovaniya tseli i mechty [Postnonclassical methodology of research goals and dreams]. *Izvestiya Tomskogo politekhnicheskogo universiteta*, T. 310, 1, 246-251 (rus).
8. Luchshij iz vozmoznykh mirov – tot, kotoryj yeshche vozmozhen [The best of all possible worlds – one that is still possible]: beseda I. Sheveleva s M. Epshteynom (2000). [Elektronnyy resurs]. *Gazeta VREMJA MN* (27 dekabrya 2000 g.) ; rubrika : Vremya persony. – Rezhim dostupa: http://www.emory.edu/INTELNET/epstein_shevelev.html (rus).
9. Osachenko, Yu. S., Dmitriyeva L. V. (1994). Vvedeniye v filozofiju mifa [Introduction to the philosophy of myth]. M.: Interpraks (rus).
10. Osachenko, Yu.S. Polozova, I.V. (2009). Mif [Myth] [Elektronnyy resurs]. *Enciklopediya epistemologii i filozofii nauki* [Encyclopedia of epistemology and philosophy of science] / pod red. I. T. Kasavina. M.: «Kanon +», ROOI «Reabilitatsiya». – Rezhim dostupa : http://epistemology_of_science.academic.ru/434/%D0%BC%D0%B8%D1%84 (rus)
11. Problemy psikhologicheskoy germeneytiki (2009). [Problems of psychological hermeneutics] / pod red. N. V. Chepelevoy. K.: Izd-vo Natsional'nogo pedagogicheskogo un-ta im. N. P. Dragomanova (ukr).
12. Pjatigorskij, A. M. (1996). Mifologicheskije razmyshleniya. Lektsii po fenomenologii mifa [Mythological thinking Lectures on the phenomenology of myth] / A. M. Pyatigorskij; per. s angl. P. Liona; pod red. Ju. P. Senokosova. M.: «Yazyki russkoy kul'tury» (Seriya «Yazyk Semiotika Kul'tura») (rus).
13. Rozin, V. M. (2009). Mozhem li my proyektirovat' sami sebya? [Can we design ourselves?]. *Filozofskie nauki* [Philosophical sciences], 12, 8-26 (rus).
14. Sapogova, Ye. Ye. (2003). Zhizn' i sud'ba : postroyeniye individual'noy mifologii, samoproektirovaniye i subkul'tura lichnosti [Life and Fate: the construction of an individual mythology, samoproektirovanie subculture and identity]. *Izvestiya TulGU. Seriya «Psikhologiya»* [News TulGU. "Psychology" series]; pod red. Ye. Ye. Sapogovoy. Tula: TulGU, 3, 195-214 (rus).
15. Sartr, ZH.-P. (2001). Voobrazhayemoje. Fenomenologicheskaja psikhologija vospriyatija [Imaginary. Phenomenological psychology of perception]. SPb: Nauka (rus).
16. Smul'son, M. L. (2014). Mistse samoprojektuvannija u projektnej paradigmi [Place design yourself in the project design paradigm]. *Aktual'ni problemy psikhologii*: zb. nauk. prac' Institutu psikhologii im. G.S. Kostyuka NAPN Ukraijiny. Zhitomir : Vidavnistvo ZHDU im. Í. Franka. T. II. *Psikhologichna germeneytika*, 8, 16-29 (ukr).
17. Tuzova, T. M. (2001). Spetsifika filozofskoo refleksiji [Specificity of philosophical reflection]. Minsk: Izd-vo «Pravo i ekonomika» (belarus').
18. Tul'chinskii, G. L. (2011). Lichnost' kak proyekt i brend [Person as project and brand]. *Nauka televideniya* [TV Science], 8 ; 250-265 (rus).

19. Chepeleva, N. V. (2013). Samoprojektirovaniie lichnosti v diskursivnom prostranstve [Self-designing of person in discursive space] // Chelovek, sub'yekt, lichnost' v sovremennoy psikhologii: materialy Mezhdunarodnoy konferentsii, posvyashchennoy 80-letiyu A. V. Brushlinskogo / Otv. red. A. L. Zhuravlev, Ye. A. Sergiyenko. M.: Izd-vo «Institut psikhologii RAN», T. 3.; 342-345 (rus).
20. Shval, b Yu. M. (1997). Psikhologicheskiye modeli celepolaganija. K.: STILOS (ukr).
21. Shchukina, M. A. (2014). Napravlenija issledovaniy samorazvitija v sovremennoj zarubezhnoy psikhologii [Psychological model of goal setting]. *Voprosy psikhologii* [Questions of psychology], 4, 94-106 (rus).
22. Eliade, M. (1996). Aspekty mifa [Aspects of the myth]; per. s fr. M.: «Invest-PPP», ST «PPP» (rus).
23. Epshteyn, M. N. (2001). Filosofija vozmozhnogo [Philosophy possible]. – SPb.: Aleteyya (Seriya «Tela mysli») (rus).

Svitlana Gutsol

THE ROLE OF MYTH IN THE PROCESS OF PERSONALITY'S SELF-DESIGN

The article analyzes the role and importance of myth in the process of personality's self-design within post-non-classical methodology. Self-design is considered as a set of social and psychological practices in constructing and reproduction of personality's own identities, based on subject's assignment of strategies and self-organization rules given by culture and society. Basis of the author's concept is the thesis that condition of new meanings generation in the process of self-design is generalizations of empirical individual experience of a personality as well as internalized "completed" sociocultural concepts of mythological nature. The author shows that the place of myth in the process of self-design is determined by its basic psychological functions, which allow to create and maintain the integrity of the world's picture in the subjective space of personality's life, set ideals and patterns of behavior, "interrupt" causality's dependence of life events, "remove" the problem of motivation and search for a meaning. It is emphasized that the intrinsic value of myth is an important factor of design, providing the project itself with its intrinsic value. Through primary symbolization of expanding living space myth in the process of self-design becomes a basis for creating of a new semantic universe of personality. Initially self-design is "launched" by directing a dream as goal's prototype (to the past and / or to the future) in intentional personal experiences. Directing of a dream to the past is caused by epistemological "advantage" of a myth, that is in an integrity of world's picture, which it generates (I.V. Melik-Haykazyan); directing to the future actualizes its kenotypical component (M.N. Epstein). The author determines that mythological resources of self-design are based on a human ability to perceive the world through symbolic forms.

Keywords: myth, of myth, myth-building, design, self-designing.

УДК 159.982.2

doi: 10.15330/ps.7.1.24-33

Svitlana Kuzikova

A. S. MakarenkoSumyState Pedagogical University, Sumy
kuzikova_svetlana@ukr.net

MODEL OF PSYCHOLOGICAL CORRECTION OF CRISIS OF ADOLESCENCE

In the article highlights the main views on the nature of the internal contradictions in adolescence. The necessity of activation of the processes of a personal self-development and